

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 2 juli 1942 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bestridande av kostnaderna för domsagas kansli, m. m. dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 22 maj 1942 dagtecknad proposition, nr 304, vilken hänvisats till lagutskott och därefter tilldelats första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna, vid propositionen fogade förslag till lag om bestridande av kostnaderna för domsagas kansli samt lag angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 17 juni 1932 (nr 263) om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende.

I anledning av ovannämnda proposition har inom första kammaren av herr *Gustaf Iwar Anderson* väckts en motion, nr 276, vari hemställts, att övergångsbestämmelsen i sistnämnda lagförslag måtte utgå. — I fråga om motiveringen till detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Propositionen och motionen ha enligt överenskommelse mellan statsutskottet och första lagutskottet hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och första lagutskott.

I propositionen anmärker föredragande departementschefen, statsrådet *Westman*, inledningsvis, att tingshusbyggnadsskyldigheten och därmed sammanhängande frågor innefattade åtskilliga svårlösta spörsmål av ekonomisk och organisatorisk art. Sedan särskilda sakkunniga år 1936 avgivit förslag till lagstiftning därom och yttranden inhämtats över förslaget, vore dessa frågor föremål för fortsatt utredning inom justitiedepartementet. Ett par med tingshusbyggnadsskyldigheten sammanhängande frågor tarvade emellertid redan nu sin lösning. På sätt som anförts i den riksdagen förelagda propositionen nr 252 angående omorganisation av domsagoförvaltningen m. m. måste sålunda i samband med regleringen av häradshövdingarnas löner bestämmas huru kostnaderna för domsagas kansli skulle bestridas. Vidare hade behov visat sig föreligga att reglera frågan om skyldighet för stad att vid förening i judiciellt hänseende med domsaga erlægga ersättning till tingslag för andel i befintligt tingshus och annan tingslagets egendom.

I anledning härav har inom justitiedepartementet upprättats en promemoria med förslag till lagbestämmelser om bestridande av kostnaderna för domsagas kansli samt till vissa ändringar i lagen om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende. Yttranden över denna promemoria ha, efter remiss, inkommit från hovrätterna, samtliga länsstyrelser, föreningen Sveriges

häradshövdingar, svenska stadsförbundets styrelse och svenska landskommunernas förbund. Några länsstyrelser ha bifogat yttranden från de tingshusbyggnadsskyldiga i vissa domsagor m. fl.

Förslaget till lag om bestridande av kostnaderna för domsagas kansli.

Nuvarande förhållanden och förut framlagda lagförslag.

Beträffande tingshusbyggnadsskyldigheten och därmed sammanhängande förhållanden finnas för närvarande endast ofullständiga bestämmelser, meddelade i skilda sammanhang. Enligt 26 kap. 4 § byggningsbalken skall varje härad bygga och underhålla 'tingsbyggning', vilken skall innehålla 'en stuva så stor, som tarvas, och två kamrar', samt vid vart tingsställe finnas ett fängelse, 'där missgärningsmän må i förvar hållas'. I 2 kap. 7 § rättegångsbalken stadgas, att å varje tingsställe skall finnas en 'häradskista' för förvaring av 'häradets insegel, riksdags beslut, allmänna stadgar, och de handlingar, som häradet angå' ävensom 'häradets lott i sakören'. I kostnaderna för uppförande och underhåll av tingshus och häradsfängelse skola jämlikt lagen den 5 juni 1909 angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll av tingshus och häradsfängelse deltaga alla de, vilka inom tingslaget erlägga kommunalutskylder, efter de grunder som för sådana utskylders utgörande i allmänhet äro stadgade. Vidare må nämnas, att enligt lagen den 7 maj 1918 om särskilda tingsammansträden för handläggning av vissa mål och ärenden skall i tingslag, där Konungen med hänsyn till ortsförhållandena så prövar nödigt, häradsrätten under eller mellan de lagtima tingen hålla särskilda sammanträden med s. k. tremansnämnd för handläggning av vissa mål och ärenden. Dessa särskilda sammanträden skola hållas å den ort och å de tider Konungen bestämmer. Meddelas förordnande, att sammanträden skola hållas å annan ort än tingsstället, ankommer det enligt 7 § nämnda lag på Konungen att bestämma, huruvida utgifterna för sammanträdeslokalen och övriga med dess upplåtande sammanhängande kostnader skola gäldas av en eller flera kommuner inom tingslaget eller av tingslaget i dess helhet samt, där flera tingslag eller kommuner skola deltaga i kostnaderna, efter vilka grunder dessa skola fördelas dem emellan.

Tingshusbyggnadsskyldigheten är att anse som ett allmänt besvär, vilket åvilar tingslagets menighet, de tingshusbyggnadsskyldiga. Enligt 6 § 11 punkten i landshövdinginstruktionen den 19 november 1937 tillkommer det länsstyrelsen att pröva och avgöra frågor om åliggande att på landet anskaffa och underhålla allmänna byggnader med tillhörande inventarier. Det har emellertid sedan länge ansetts, att de tingshusbyggnadsskyldiga äga en självständig beslutanderätt i frågor som röra tingshusbyggnadsskyldigheten, och länsstyrelsens uppgift är följaktligen i dylika frågor begränsad till att efter besvär pröva de tingshusbyggnadsskyldigas beslut och att meddela eller vägra fastställelse därå. Lagbestämmelser saknas rörande de former i vilka de tingshusbyggnadsskyldiga skola handlägga sina angelägenheter. Beslu-

landerätten utövas i allmänhet genom å kommunalstämma valda ombud för de i tingslaget ingående kommunerna. Med dessa ombud hålles i regel stämma en gång om året inför domhavanden eller häradsrätten. I flertalet tingslag finnes såsom verkställande och förvaltande organ en av de tingshusbyggnadsskyldiga utsedd tingshusstyrelse, vald av de tingshusbyggnadsskyldiga på stämma eller bestående av ombud för kommunerna. Det må här nämnas, att besvär över länsstyrelses beslut i ärende som rör tingshusbyggnadsskyldigheten handläggas av regeringsrätten.

I fråga om domsagas kansli stadgas i 15 § domsagostadgan den 26 maj 1933, att det åligger häradshövding att å plats som av Kungl. Maj:t bestämes hålla kansli tillgängligt för allmänheten under viss av häradshövdingen bestämd tid, minst fyra timmar varje helgfri dag. Enligt 1 kap. 3 § förslaget till rättegångsbalk skall för domsaga finnas kansli, som hålles öppet för allmänheten på bestämda tider. I förslaget behandlas emellertid icke frågorna om tingshusbyggnadsskyldigheten eller skyldigheten att bekosta domarkansli.

Genom avgöranden av Kungl. Maj:t har fastslagits, att tingslagen äro pliktiga att, där så erfordras, på tingsstället låta anordna och inreda kansli-lokaler. Däremot har, enligt vad som framgår av ett antal utslag av regeringsrätten på besvär över länsstyrelses beslut, tingslag icke mot sitt bestridande ansetts kunna åläggas att bekosta eller utgiva bidrag till kansli å annan ort än tingsställe.

Där kansliet är förlagt till tingsställe, vilket är fallet i 95 domsagor, tillhandahålla tingslagen kansli-lokaler i tingshuset eller på annat ställe jämte uppvärmning och belysning. Även i de 21 domsagor som ha kansliet förlagt till annan ort än tingsställe tillhandahålla tingslagen i regel kansli-lokaler eller utgiva kontanta bidrag till häradshövdingen för förhyrande av sådana lokaler. Beträffande en domsaga bidrager den stad där kansliet är beläget med 1,500 kronor om året till hyran för kansli-lokalerna. I ett par domsagor få häradshövdingarna vidkännas utgifter för städning av kansli-lokalerna. I några av de fall då kontanta bidrag för förhyrande av kansli-lokal utgå förslå dessa icke helt att täcka kanslikostnaderna. Endast i tre domsagor bestridas kostnaderna för kansli-lokalerna till mera väsentlig del — mellan 1,100 och 1,500 kronor under år 1941 — av häradshövdingen. Dessa äro Orust och Tjörns domsaga (Stenungsund), Vartofta och Frökinds domsaga (Falköping) samt Nordals, Sundals och Valbo domsaga (Vänernborg). Där häradshövdingen sålunda bidragit till kostnaderna för kansli-lokalerna, har han emellertid helt eller delvis erhållit gottgörelse härför genom partiell löneförbättring.

På grund av det förut omnämnda stadgandet i 2 kap. 7 § rättegångsbalken äro tingslagen pliktiga att i tingshus eller i anslutning därtill anordna häradsarkiv. Däremot har skyldighet icke ansetts föreligga att anordna brandfritt arkiv i eller i anslutning till kansli-lokaler som äro förlagda annorstädes än i tingshus. I de flesta fall har emellertid arkiv inretts även där kansli-lokalerna äro belägna å ort där tingshus ej finnes. Arkivförhållandena äro genomgående bättre ordnade i domsagor med kansli å tingsställe än i domsagor med

kansliet förlagt till annan ort, där man för kansliets inrymmande merendels varit hänvisad till förhyrda lokaler, ofta privatvåningar, och där det vanligen icke varit möjligt att anordna brandsäkra arkivlokaler, framför allt icke sådana av erforderlig storlek. Brandfritt arkiv saknas i kanslilokalerna i ett tiotal domsagor. I så gott som samtliga dessa domsagor torde dock å kansliet som ersättning för särskilt arkivrum finnas kassaskåp eller brandfritt skåp för förvaring av ingivna värdehandlingar och i några fall jämväl av äldre fastighetsböcker och protokoll. I en del domsagor anses arkivlokalerna vidare för små för förvaring av de nya fastighetsböckerna. Det arbete som under senaste år pågått med förbättring eller utvidgning av arkivlokalerna har nu försvårats på grund av tidsläget.

Beträffande kanslilokalernas storlek och inredning äro förhållandena synnerligen växlande. Medan särskilt i nybyggda tingshus finnas stora och ändamålsenliga lokaler, äro lokalerna på andra håll små och obekväma.

Telefoner i kanslilokalerna tillhandahållas av tingslagen i det övervägande antalet domsagor, i ett stort antal bekosta tingslagen även avgiftsbelagda tjänstesamtal. Därjämte bekosta tingslagen regelmässigt inbindning av domböcker och protokoll. Dessa kostnader för telefon och inbindning torde i en medelstor domsaga belöpa sig till minst 500 kronor om året. Kostnaderna för skrivmaskiner samt skrivmaterialier och dylika förbrukningsartiklar gäldas av häradshövdingen med inflytande sportler. Dock förekommer i några domsagor att tingslagen bidra därtill, särskilt genom anskaffande av för upplägandet av nya fastighetsböcker lämpade skrivmaskiner. Möbler och annan inredning torde i regel tillhandahållas av tingslagen. I en del domsagor bekosta tingslagen Nytt juridiskt arkiv och viss annan litteratur.

I de fall då domsaga består av två eller flera tingslag råder i viss mån olika praxis i fråga om tingslagens deltagande i kostnaderna för kansliet. Vanligen fördelas kostnaderna mellan tingslagen efter antalet skattekronor. Är kansliet inrymt i tingshus, pläga utgifterna bestridas av det tingslag som äger tingshuset, men i de flesta fall utgår efter överenskommelse större eller mindre bidrag från det eller de övriga tingslagen.

Frågan i vad mån tingshusbyggnadsskyldigheten borde omfatta jämväl skyldighet att hålla erforderliga kanslilokaler har varit under övervägande vid de utredningar, som verkställtts angående lönereglering för häradshövdingarna och övriga befattningshavare i domsagorna. I ett år 1921 avgivet betänkande föreslogo 1920 års sakkunniga för utredning av frågan om avskaffande av sportelsystemet såsom avlöningsform för domare m. m. att för de tingshusbyggnadsskyldiga borde stadgas en allmän skyldighet att tillhandahålla kanslilokal. Förslag i ämnet framlades vidare av de sakkunniga, vilka år 1923 avgåvo betänkande med förslag till lönereglering för befattningshavare i domsagorna m. m. (statens ofenti. utredn. 1923: 27).

Frågan om tingshusbyggnadsskyldigheten upptogs jämväl av de sakkunniga, vilka år 1927 tillkallades för utredning angående ordnande av vissa ekonomiska och organisatoriska förhållanden vid genomförande av den ifrå-

gasatta rättegångsreformen (ekonomisakkunniga) i deras år 1928 avgivna betänkande (statens offentl. utredn. 1928: 20).

Den ofullständiga regleringen av skyldigheten att hålla arkiv samt de befintliga arkivlokalernas ofta bristfälliga beskaffenhet har vid olika tillfällen varit föremål för uppmärksamhet. Det må här blott anmärkas, att 1932 års riksdag i samband med prövningen av förslaget till lag om uppläggande av nya fastighetsböcker för landet i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 206), anhöll, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning huruvida för tingslag borde stadgas skyldighet att hålla kansliokal, som möjliggjorde brandsäker förvaring av fastighetsböcker och arkivalier, ävensom för riksdagen framlägga de förslag vartill utredningen kunde giva anledning.

År 1936 tillkallades inom justitiedepartementet särskilda sakkunniga för att verkställa utredning angående revision av gällande bestämmelser om tingshusbyggnadsskyldigheten. I avgivet betänkande (statens offentl. utredn. 1936: 37) framlade de sakkunniga förslag till två lagar, den ena om tingshusbyggnadsskyldighet samt den andra om tingshusbyggnadsdistrikt.

I sitt betänkande med förslag till omorganisation av domsagoförvaltningen samt lönereglering för domsagopersonalen (statens offentl. utredn. 1939: 29) har 1937 års domsagoutredning berört hithörande spörsmål samt härom anfört:

Frågan om en revision av bestämmelserna om tingshusbyggnadsskyldigheten vore fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Vid sådant förhållande kunde domsagoutredningen — som själv icke hade att taga ståndpunkt till frågan om tingshusbyggnadsskyldigheten borde kvarbliva hos de lokala menigheterna — icke vid sina beräkningar utgå från någon väsentlig ändring i nu rådande förhållanden. Utredningen förutsatte fördenskull, att tillvidare tingshusbyggnadsskyldigheten kvarbleve hos tingslagen i den omfattning, som föreslagits i 1936 års sakkunnigbetänkande, med de av domsagoutredningen ifrågasatta modifikationerna. Tingslagen förutsattes i enlighet härmed skola dels hålla lokaler för häradsrättens sammanträden jämte häradsfängelse ävensom kansli- och arkivlokaler, allt med möbler och inventarier, inbegripet erforderliga kassaskåp men icke skriv- och räknemaskiner eller andra kontorsapparater, dels bekosta städning, renhållning, uppvärmning och belysning beträffande samtliga lokaler, dels ock avlöna vaktmästare. Alla andra förvaltningskostnader förutsattes däremot övertagna av statsverket. De förvaltningskostnader — utöver avlöningar — för vilka statsverket skulle svara omfattade sålunda kostnaderna för all skrivmateriel, skrivmaskiner, räknemaskiner, diktafonanläggningar och andra kontorsapparater, fastighetsböcker, rotlar, diaries, kontorsböcker och dylikt, inbinding av protokoll och handlingar ävensom telefon. De sakkunniga anmärkte, att fastighetsböcker redan bekostades av statsverket och att härför utginge särskilt anslag. Utöver vad nu angivits borde statsverket även bekosta erforderligt antal exemplar av den vanliga lageditionen samt av statskalendern, Nytt juridiskt arkiv och annan löpande litteratur, som funnes nödig.

Riksdagstryck, kommittébetänkanden och dylikt borde i erforderlig omfattning tillställas domsagokanslierna kostnadsfritt.

Promemorian.

I promemorian förklarades att det — då häradshövdingarnas sportler indroges och häradshövdingarna i samband därmed måste befrias från alla utgifter för domarkansliet — vore nödvändigt, att en klar gräns uppdroges mellan statens och tingslagens ekonomiska skyldigheter i fråga om domarkansliet. Enligt promemorian borde man härvid beträffande tingslagens åligganden, såsom även 1937 års domsagoutredning förutsatt, i huvudsak utgå från de förhållanden som för närvarande regelmässigt vore rådande. Det borde sålunda åligga tingslag att bekosta erforderliga lokaler för domarkansliet, vare sig detta vore förlagt till tingsstället eller till annan ort.

I fråga om den närmare innebörden av denna skyldighet anfördes i promemorian, att det icke syntes vara lämpligt — i vart fall icke i nuvarande tidsläge — att meddela enhetliga föreskrifter om storleken eller eljest om beskaffenheten av kanslilokalerna. Ehuru det uppenbarligen vore av stor betydelse att anordningar vidtoges för i möjligaste mån brandsäker förvaring inom eller i anslutning till kansliet av fastighetsböcker, värdehandlingar o. dyl, syntes det sålunda under rådande förhållanden icke böra stadgas ovillkorlig skyldighet för tingslag att annorstädes än i tingshus låta inreda brandfritt arkiv. På vissa håll skulle en sådan skyldighet för närvarande svårigen kunna fullgöras. Däremot torde i skyldigheten att hålla kansli under alla förhållanden få anses ingå skyldighet att för brandsäker förvaring av värdehandlingar m. m. bekosta mindre dyrbara eller utrymmeskrävande anordningar, såsom kassaskåp eller andra brandfria skåp. Uppenbarligen borde sådana anordningar vidtagas, att fastighetsböckerna under luftskyddstillstånd kunna vid behov snabbt föras i säkerhet.

I överensstämmelse med vad nyss sagts uttalades i promemorian, att inredning och möblering samt uppvärmning, belysning och städning av kanslilokalerna borde bekostas av tingslagen. Under inredning eller möblering inbegripes exempelvis hyllor, mattor, gardiner, anslagstavla för kungörelser, dörrskyltar och dylikt. I dessa hänseenden skulle någon avvikelse icke ske från den ordning som så gott som överallt för närvarande tillämpades.

I enlighet med domsagoutredningens betänkande föreslogs i promemorian, att övriga kostnader för domarkansli skulle bestridas med statsmedel. Detta innebure, att å statsverket överfördes de häradshövdingen för närvarande åvilande utgifterna för skrivmateriel, skrivmaskiner och andra kontorsutensilier samt för de fastighetsböcker, rotlar, diariéer och dylikt, vilka icke redan tillhandahölls av statsverket. Likaså skulle härigenom statsverket komma att övertaga kostnaderna för inbindning av domböcker och protokoll samt för telefon, vilka kostnader numera såsom nämnts i allmänhet bestredes av tingslagen. Även lag- och författningseditioner, prejudikatsamlingar, kommittébetänkanden och andra för domsagoarbetet erforderliga publikationer borde tillhandahållas av statsverket i nödig omfattning.

I 1 § av det vid promemorian fogade lagförslaget stadgades i enlighet med det anförda, att det ålåg tingslag att bekosta erforderliga lokaler för domsagas kansli jämte möbler och andra dylika inventarier ävensom uppvärmning, belysning och städning av lokalerna, samt att övriga kostnader för domsagas kansli, såsom för skrivmaskiner, skrivmaterialier och andra dylika förbrukningsartiklar, inbindning av domböcker och protokoll samt telefon, bestredes av statsverket.

Det anmärktes i promemorian att den sålunda föreslagna fördelningen av kostnaderna för domarkansli mellan statsverket och tingslagen för de flesta tingslag syntes medföra vissa lättnader i förhållande till nuvarande ordning.

I 2 § i förslaget upptogs, för det fall att domsaga omfattade flera tingslag, regler om fördelning av kostnaderna för domarkansliet mellan tingslagen. Enligt dessa bestämmelser skulle, där ej särskilda skäl till annat föranledde, de kostnader som enligt 1 § åvilade tingslag gäldas av tingslagen gemensamt. Mellan tingslagen skulle kostnaderna fördelas efter de grunder varom tingslagen överenskomme. Kunde sådan överenskommelse icke träffas, skulle ärendets avgörande ankomma på länsstyrelsen.

Beträffande dessa regler anfördes i promemorian att, såsom förut omtalats, en i viss mån olika praxis rådde i fråga om kostnadernas fördelning mellan tingslagen. Ofta fördelades kostnaderna mellan tingslagen efter antalet skattekronor. Vore kansliet inrymt i tingshus, plögade utgifterna bestridas av det tingslag som ägde tingshuset, men i de flesta fall utginge efter överenskommelse större eller mindre bidrag från det eller de övriga tingslagen. Det torde få förutsättas att liksom hittills i allmänhet överenskommelse härom komme att träffas mellan tingslagen. Förhållandena vore så växlande och så skilda synpunkter kunde läggas på hithörande spörsmål, att några allmänna föreskrifter icke lämpligen borde meddelas beträffande frågan huruvida eller efter vilka grunder ersättning skulle utgå eller denna fördelas mellan tingslagen. Särskild hänsyn måste naturligen tagas till den nuvarande ordningen för kostnadernas bestridande. Hänsyn borde även tagas till en sådan omständighet som att i anledning av indelningsändring kansliet förflyttats från tingslagets tingställe till annan ort. I enstaka fall torde liksom nu ej kunna påfordras, att något bidrag alls utginge från visst tingslag, t. ex. om detta vore mycket avlägset beläget från kansliorten.

Enligt 3 § i förslaget skulle, om tingslag uppenbarligen åsidosatte sina skyldigheter enligt lagen, länsstyrelsen hos tingslaget göra framställning om rättelse. Vidtoges ej i anledning därav erforderlig åtgärd, ägde länsstyrelsen där-om förordna.

Klagan över länsstyrelsens beslut i frågor som avsåges i lagen skulle enligt förslagets 4 § få föras hos Kungl. Maj:t i justitiedepartementet i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Enligt 5 § i förslaget skulle närmare bestämmelser angående lagens tillämpning meddelas av Kungl. Maj:t.

I promemorian uttalades att den nya lagen borde äga tillämpning från

och med den dag då den nya löneregleringen för häradshövdingar beräknades träda i kraft, och i enlighet härmed föreslogs den 1 juli 1943 såsom dag för ikraftträdandet. I anslutning härtill anmärktes i promemorian, att det torde kunna förutsättas, att tingslagen i god tid före ikraftträdandet fattade de beslut och vidtog de anordningar rörande domarkanslierna som föranleddes av de nya bestämmelserna.

Rörande innehållet i de över promemorian avgivna *yttrandena* får utskottet hänvisa till den redogörelse därför, som lämnats i propositionen å sid. 14—19.

Ändringar i lagen om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende.

Tidigare utredningar.

I samband med frågan om stads förening med domsaga i judiciellt avseende ha uppkommit vissa spörsmål rörande tingslagens egendom. Dessa ha bl. a. gällt skyldighet för stad att utgiva ersättning till tingslag för andel i redan befintligt tingshus eller annan tingslagets egendom.

Några bestämmelser till ledning för avgörandet av dylika frågor finnas ej i lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende. I 1 § av denna lag stadgas, att Konungen, på framställning av stadsfullmäktige eller eljest med deras samtycke, äger förordna att rådhusrätt i stad skall upphöra och staden i judiciellt avseende förenas med domsaga. Beträffande stad, i vars rådhusrätt borgmästaren är ensam lagfaren ledamot eller jämte borgmästaren endast en ledamot finnes, som skall vara lagfaren, må enligt 2 § Konungen, när borgmästartjänsten är ledig, även utan stadsfullmäktiges samtycke meddela förordnande som nyss nämnts, under förutsättning bland annat att ändringen icke medför ökad ekonomisk börda eller annan avsevärd olägenhet för staden. I 3 § stadgas, att innan förordnande meddelas enligt 2 § fullständig utredning skall företagas angående åtgärdens verkningar med avseende å rättsvården samt stadens förvaltning och ekonomi, varvid särskilt skall utredas vilka utgifter kunna uppstå för staden genom förpliktelse att bidra till hållande av tingshus. Utredningen skall verkställas av länsstyrelsen, som, där det finnes erforderligt, äger förordna utredningsman till sitt biträde. Särskild utredningsman har regelmässigt brukat utses i dessa ärenden. Vid förordnande om rådhusrätts upphörande skola enligt 5 § meddelas erforderliga bestämmelser med avseende å stadens rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten ävensom de särskilda föreskrifter, till vilka stadens förening med domsaga må föranleda.

I den proposition (nr 206) som ligger till grund för 1932 års lag anförde chefen för justitiedepartementet bland annat, att vid den utredning som skulle föregå förordnandet om rådhusrätts indragning borde särskilt beaktas de utgifter som kunde bli erforderliga för staden, därest denna bleve nödsakad att taga del i kostnaderna för byggande och underhåll av

tingshus. Första lagutskottet upprepade detta uttalande i sitt av riksdagen godkända utlåtande över propositionen.

Vid utredningar som verkställts om stads läggande under landsrätt har i regel fråga uppkommit om skyldighet för staden att erlægga lösen för andel i tingshus eller andra för rättsvården avsedda tillgångar i det tingslag med vilket staden skolat förenas. Det förekommer emellertid även exempel på att sådan inlösningskyldighet icke blivit från tingslagets sida ifrågasatt. Någon gång ha de tingshusbyggnadsskyldiga yrkat, att staden skulle ersätta tingslaget kostnaderna för viss ombyggnad av kansli- och arkivlokaler, vilken föranletts av sammanslagningen. I de flesta fall synas utredningsmännen hava utgått från att skyldighet för staden att lösa in sig i tingslagets behållna förmögenhet skulle föreligga. Vid försök att beräkna lösenbeloppets storlek ha utredningsmännen i allmänhet utgått från att det skall bestämmas med ledning av förhållandet mellan skattekrönornas antal i staden och tingslaget. I vissa fall har dock en för staden fördelaktigare fördelingsgrund förordats.

Av de städer med egen jurisdiktion, som hittills i judiciellt hänseende förenats med domsaga, ha Eksjö, Gränna, Kungälv, Lysekil och Örnköldsvik icke erlagt lösenbelopp eller annan ersättning av nu ifrågavarande slag. I Skövde och Östhammar byggdes i samband med regleringen ett nytt tingshus, vartill respektive städer bidrogo med vissa andelar. Beträffande Arboga framställdes krav på ersättning från ett av domsagans tingslag, men dessa krav avvisades av staden och någon överenskommelse har ej träffats. Städerna Hedemora och Säter ha erlagt vissa belopp till utvidgning av arkivutrymmena i tingshuset. Städerna Falkenberg, Kungsbacka, Marstrand, Skänninge och Öregrund ha erlagt vissa belopp såsom lösen för tingslagens egendom.

Det må här anmärkas, att beträffande ekonomiska frågor som uppkomma vid kommunal indelningsändring särskilda bestämmelser givas i lagen den 13 juni 1919 om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastisk indelning. De av en indelningsändring berörda kommunernas inbördes ekonomiska förhållanden skola enligt lagens 4 § ordnas genom uppgörelse, som fastställs av Konungen i sammanhang med förordnande om ändringen; dock må uppgörelse i visst avseende kunna, där Konungen så bestämmer, senare verkställas i den ordning och enligt de grunder som i förordnandet angivas. I 5 § meddelas särskilda bestämmelser hur det vid en indelningsändring skall gå med rätten till mark som är utlagd till allmänna vägar, gator och torg. Därefter föreskrives i 6 § att andra kommunala tillgångar ävensom kommunala förbindelser må, där kommunen genom indelningsändringen delas, antingen tilläggas endera av de ändrade eller nybildade kommunerna eller mellan dem fördelas, efter ty skäligt prövas med hänsyn till förhållandet i beskattningsföremål eller invånarantal mellan de områden, i vilka den äldre kommunen delats, eller till annat förhållande, som må anses bestämmande för vardera området andel i den äldre kommunens tillgångar och förbindelser. Där särskilda omständigheter därtill föranleda, må vid uppgörelse träffas bestämmelse, varigenom

kommunal tillgång eller förbindelse tillägges allenast del av ändrad eller nybildad kommun. Har vid fördelning av tillgångar eller förbindelser endera av de ändrade eller nybildade kommunerna övertagit större andel av tillgångarna eller förbindelserna än som med hänsyn till fördelningen i övrigt skäligen må anses belöpa å densamma, bör enligt 8 § utjämning ske genom ersättning i penningar. Där ej annat föranledes av stadgandet i 5 § eller blivit vid uppgörelse som i 6 § sägs bestämt, gäller enligt 10 §: *att* då kommuns område ökas kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomma den ökade kommunen; *att* då kommuns område minskas kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomma den minskade kommunen; *samt att* då kommun införlivas med annan kommun eller ingår i nybildad kommun kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomma den ökade eller nybildade kommunen. Med kommun förstås i 1919 års lag landskommun, köping med egen kommunalförvaltning samt stad.

Hithörande frågor ha upptagits till behandling vid 1936 års utredning om tingshusbyggnadsskyldigheten. Det av de sakkunniga framlagda förslaget till lag om tingshusbyggnadsskyldighet innehåller sålunda en föreskrift av innebörd, att om vid förändring av häradsrätts domsområde uppgörelse mellan de tingshusbyggnadsdistrikt eller särskilda kommuner, som beröras av förändringen, icke kan träffas angående lösen av andel i redan befintligt tingshus eller i annan tingshusbyggnadsdistrikt tillhörig egendom, frågan skall hänskjutas till Konungens avgörande. I motiveringen anfördes därom, att i samband med stads förenande med domsaga i judiciellt hänseende fråga kunde uppkomma angående eventuell inlösningskyldighet från stadens sida i tingshus eller tingshusfond, som ägdes av det tingshusbyggnadsdistrikt, vari staden skulle uppgå. Då stadgandet i 5 § lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt hänseende icke torde ha avseende å dylika ekonomiska frågor, hade det ansetts nödigt att införa särskild bestämmelse i ämnet. Fråga om inlösningskyldighet kunde även uppkomma vid sammanslagning av tingslag eller delar av tingslag. Hithörande frågor vore av den beskaffenhet, att de borde omedelbart avgöras av Kungl. Maj:t.

I yttrande över de sakkunnigas förslag i denna del anförde svenska stadsförbundet bl. a., att då avgörandet icke skulle behöva föreligga innan beslutet om landsrättsförläggningen avgjorts, förslaget icke lämnade någon garanti för tingshusbesvärets behöriga beaktande, när det gällde bedömandet av landsrättsförläggningens ekonomiska innebörd. Vidare anmärktes att regler saknades för de uppkommande tvistefrågornas lösning.

Frågan har sedermera upptagits av 1940 års *lagtima riksdag*, som på föranledande av väckta motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 317) begärt utredning av frågan om det ekonomiska mellanhavandet mellan stad som förenades med tingslag och de tingshusbyggnadsskyldiga i tingslaget.

Över motionerna inhämtade första lagutskottet utlåtande från Svea hovrätt samt styrelserna för svenska stadsförbundet och svenska landskommunernas förbund.

I det utlåtande av *första lagutskottet* (nr 41) som åberopades i riksdagens skrivelse anfördes bl. a. följande:

Enligt gällande lag skulle, innan förordnande meddelades om stads förening med domsaga utan att samtycke från stadens sida föreläge, fullständig utredning ha verkställts, bland annat angående åtgärdens verkningar med avseende å stadens ekonomi. Denna utredning skulle, enligt uttryckligt lagstadgande, särskilt avse bland annat vilka utgifter som kunde uppstå för staden genom förpliktelse att bidraga till hållande av tingshus. Detta uttryck torde syfta på de framtida årliga utgifter för rättsvården som kunde komma att falla på det tingslag, med vilket staden införlivades, eller på staden själv, om den skulle bilda eget tingslag. Vid utredningarna hade regelmässigt jämväl uppkommit ett annat spörsmål av ekonomisk natur som hänförde sig till förhållandet mellan staden och vederbörande tingslag, nämligen huruvida staden vore skyldig att till tingslaget utgiva ersättning med ett engångsbelopp för att vinna delaktighet i tingshus eller andra tingslagets tillgångar. Säkra hållpunkter saknades för avgörande av frågan huruvida sådan skyldighet i princip kunde anses föreligga. Till stöd för ståndpunkten att staden utan erläggande av något engångsbelopp ägde vinna delaktighet i tingslagets tillgångar kunde åberopas den huvudregel, som funnes fastslagen i 10 § lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning, att då kommun införlivades med annan kommun eller inginge i nybildad kommun, kommunens tillgångar och ansvarigheten för dess förbindelser tillkomme den ökade eller nybildade kommunen. Enligt det lagförslag som framlagts av sakkunniga angående revision av bestämmelserna om tingshusbyggnadsskyldigheten skulle emellertid, därest vid förändring av häradsrätts domsområde uppgörelse icke kunde träffas angående lösen av andel i tingshus eller annan egendom, frågan hänskjutas till Konungens avgörande. Denna bestämmelse syntes snarast vara byggd på den uppfattningen, att skyldighet föreläge för staden att lösa in sig. Vid en närmare utredning av nyssnämnda principfråga komme det sannolikt att visa sig, att någon allmängiltig regel icke kunde uppställas, utan torde avgörandet få träffas med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Sådana särskilda omständigheter kunde vara, att tingslaget samlat nybyggnadsfond eller med tanke på en kommande sammanslagning nedlagt kostnader på kansli- och arkivlokalernas utökning, eller ock i avvaktan på beslut om införlivning använt upplånade medel för ändamål som bort täckas genom utdebitering. Den nu rådande oklarheten i principfrågan försvårade givetvis möjligheterna till en frivillig uppgörelse mellan de berörda intressentgrupperna. Därest enighet mellan dessa skulle råda därom, att en engångsersättning skulle erläggas, visade sig nya svårigheter när det gällde att finna en norm för bestämmande av ersättningens storlek. Vid den utredning som städse föreginge en judiciell förändring av ifrågavarande slag vore det en uppgift för utredningsmannen att vid sin undersökning av de ekonomiska verkningarna av en ifrågasatt sammanslagning söka komma fram till en lösning. Vanligen hade han därvid till grund för sina beräkningar lagt det antagandet, att inlösningsskyldighet föreläge för staden. Vid bedömandet av

frågan vilka ekonomiska bördor införlivning kunde medföra för staden hade han icke någon fast grund i denna del utan måste röra sig med osäkra faktorer. Att märka vore att det härvidlag kunde gälla belopp av den storleksordning att de kunde äga avgörande inflytande på ärendets slutliga prövning. I vissa fall träffades uppgörelse mellan intressenterna på grundvalen av den förebragta utredningen. Där så ej skedde kunde, sedan Konungen meddelat beslut om stadens förenande med tingslaget, osäkerhet rörande det ekonomiska mellanhavandet kvarstå och vålla stridigheter. Konungen plögade nämligen icke i sitt beslut meddela föreskrifter angående ekonomiska spörsmål av denna art. Huru den erforderliga regleringen vid bristande enighet skulle åvägabringas under nu gällande ordning hade varit föremål för delade meningar. Enligt utskottets uppfattning föreläge ett klart behov av lagbestämmelser på förevarande område och utskottet tillstyrkte för den skull utredning i saken. Utskottet funne ej anledning att nu taga ståndpunkt i frågan om det närmare innehållet i dessa bestämmelser. Av vad utskottet redan anfört torde emellertid framgå lämpligheten av att det ekonomiska mellanhavandet mellan staden och domsagan reglerades i samband med beslutet om stadens införlivning med domsagan.

Promemorian.

Beträffande spörsmålet om skyldighet för stad att vid förening i judiciellt avseende med domsaga erlægga ersättning till tingslag för andel i befintligt tingshus och annan tingslagets egendom uttalades i promemorian, att erfarenheten visat att frånvaron av bestämmelser härom vållat vissa svårigheter. I de flesta fall då förening av stad med domsaga ägt rum hade krav framställts från tingslag om ersättning av staden i nämnda hänseende. Frågan hade regelmässigt upptagits till behandling vid den utredning rörande de ekonomiska verkningarna för staden, som föregått förordnandet om förläggande av staden under landsrätt. Uppgörelse hade träffats i alla fall utom ett, delvis efter olika grunder. I flera fall hade tingslagen avstått från ersättning.

Det syntes lämpligt att hithörande frågor reglerades i samband med beslutet om stadens införlivande med domsagan. Beträffande det sätt på vilket frågor av denna art borde lösas torde enligt promemorian de synpunkter böra godkännas, som Svea hovrätt framfört i sitt yttrande till 1940 års lagtima riksdag. Då tingslag icke bleve delaktigt i någon stadens egendom, torde 1919 års lag om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning icke vara ägnad att tjäna till ledning. Några allmängiltiga regler i ämnet syntes med hänsyn till de skiftande förhållandena icke kunna uppställas, utan avgörandet borde träffas med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Det måste därvid mer eller mindre bliva fråga om en skälighetsbedömning. Hänsyn borde tagas exempelvis till om staden hade fullt lämpliga domstolslokaler i rådhuset samt till de förmåner tingslaget i ekonomiskt hänseende komme att åtnjuta genom att tingshuset för framtiden underhölles jämväl av stadens tingshusbyggnadsskyldiga. Det syntes ej lämpligt att

låta dessa frågor prövas av domstol, utan prövningen borde i stället, på sätt även 1936 års utredning om tingshusbyggnadsskyldigheten föreslagit, överlämnas till Kungl. Maj:t. En garanti mot att städerna härigenom komme att bliva oskäligt betungade låge däri, att enligt 1932 års lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende landsrättsförläggning icke kunde ske utan samtycke av stadsfullmäktige, därest åtgärden medförde ökad ekonomisk börda eller annan avsevärd olägenhet för staden.

Bestämmelser i nu angivet syfte föreslogos skola införas i 1932 års lag. I 3 § skulle enligt förslaget under punkt 8 stadgas, att utredningen rörande kostnaderna för landsrättsförläggningen även skulle omfatta, huruvida och i vad mån staden skulle utgiva ersättning till tingslag för andel i befintligt tingshus eller annan tingslagets egendom. I 5 § föreskrevs, att vid Kungl. Maj:ts förordnande om rådhusrätts upphörande tillika skulle meddelas erforderliga bestämmelser rörande frågan huruvida och i vad mån dylik ersättning skulle utgå. I promemorian anmärktes, att det vore uppenbart, att om stad och tingslag träffat överenskommelse i sådan fråga, denna borde fastställas av Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till att i ett fall, då förordnande om rådhusrätts upphörande redan meddelats, frågan huruvida och i vad mån ersättning av nämnda slag skulle utgå icke genom avtal eller eljest reglerats, föreslogs en övergångsbestämmelse av innehåll att erforderliga bestämmelser härom finge meddelas av Kungl. Maj:t, därest ansökan gjordes hos Kungl. Maj:t inom sex månader efter den nya lagens ikraftträdande.

En redogörelse för de över promemorian i förevarande hänseende avgivna yttrandena har lämnats i propositionen å sid. 27—31, vartill utskottet hänvisar.

Propositionen.

Departementschefen har — efter att ha lämnat en redogörelse för utredningen i ärendet — anfört följande:

»På sätt jag förut nämnt står det nu föreliggande spörsmålet angående bestridande av kostnaderna för domsagas kansli i samband med förslaget om domsagoförvaltningens omorganisation och reglering av häradshövdingarnas löner. Detta senare förslag avser bland annat, att häradshövdingarnas sportler skola indragas och att häradshövdingarna i stället skola befrias från utgifter för kanslierna. Förslaget nödvändiggör därför, att bestämmelser meddelas om huru kanslikostnaderna skola bestridas.

Den promemoria med förslag till lagstiftning i ämnet, som utarbetats inom justitiedepartementet, innebär att kostnaderna skola fördelas mellan de tingshusbyggnadsskyldiga och statsverket, därvid å de förra komma att vila de kostnader som ha närmast samband med tillhandahållande av lokaler med inredning. Såvitt angår tingslagens förpliktelser torde detta i stort sett nära överensstämma med nu rådande förhållanden.

I de avgivna yttrandena har förslaget vunnit en så gott som enhällig avslutning, och även jag tillstyrker att förslaget lägges till grund för lagstiftning.

Beträffande några särskilda frågor ha i yttrandena framställts vissa erinringar. Sålunda har från flera håll uttalats önskemål, att i lagen uttryckligen skulle angivas att bland tingslagens förpliktelser ingår skyldighet att bekosta anordning för brandsäker förvaring av fastighetsböcker, värdehandlingar m. m.

Av vad jag förut sagt framgår, att en föreskrift redan finnes, på grund av vilken tingslag är pliktigt att anordna arkiv i tingshus eller i anslutning därtill. Beträffande domarkanslier, som äro belägna annorstädes än å tingsställe, finnes för närvarande ej någon bestämmelse i detta hänseende. Enligt uttalande i promemorian torde i skyldigheten att hålla kansli ingå skyldighet att bekosta kassaskåp eller andra brandfria skåp för förvaring av värdehandlingar m. m. I fråga om fastighetsböcker anföres i promemorian, att sådana anordningar borde vidtagas att böckerna under luftskyddstillstånd vid behov snabbt kunde föras i säkerhet. Däremot borde under rådande förhållanden icke stadgas ovillkorlig skyldighet för tingslagen att annorstädes än i tingshus låta inreda brandfritt arkiv; en sådan skyldighet skulle på vissa håll för närvarande svårigen kunna fullgöras.

Med hänsyn till den stora betydelsen av att erhålla så tillfredsställande anordningar för brandskydd som möjligt synes i anslutning till de därom framställda önskemålen en uttrycklig bestämmelse böra meddelas om skyldighet för tingslag att anordna brandsäker förvaring av såväl värdehandlingar som arkivalier och fastighetsböcker. En bestämmelse av denna innebörd har intagits i 1 § av förslaget. Såsom i vissa yttranden förordats synes emellertid Kungl. Maj:t böra under en övergångstid äga befogenhet att på ansökan bevilja tingslag anstånd med fullgörandet av ifrågavarande skyldighet. Föreskrift härom har därför knutits till lagförslaget. Vid prövning av fråga om anstånd bör hänsyn särskilt tagas till huruvida det är lämpligt att anordningar för brandskydd vidtagas annorledes än i samband med nybyggnad eller väsentlig ombyggnad. Beaktas bör givetvis även tingslagets ekonomiska förhållanden, liksom tillgången på byggnadsmaterial.

Vad i yttrandena anförts rörande bekostande av vaktmästarhjälp finner jag ej böra föranleda någon ändring i förslaget.

Den i yttrandena jämväl upptagna frågan om tillhandahållande av lagböcker, prejudikatsamlingar och andra dylika för kansliarbetet erforderliga publikationer har behandlats i samband med förslaget rörande domsagoförvaltningens organisation därvid medel för ändamålet beräknats. Någon uttrycklig bestämmelse härom synes icke erforderlig i förevarande lag.

Beträffande de i 2 § av förslaget upptagna föreskrifterna om kostnadsfördelningen i fall då domsaga består av flera tingslag har i två yttranden uttalats önskemål om närmare bestämmelser, huru länsstyrelsen skall fördela kostnaderna därest tingslagen ej bliva ense. Såsom förut omtalats sker fördelningen för närvarande vanligen efter antalet skattekronor. Detta synes också böra förbliva den sedvanliga fördelningsgrunden. På sätt anmärkts i 1936 års sakkunnigbetänkande kunna emellertid understundom även andra omständigheter vara av betydelse. Med hänsyn härtill synes det icke vara lämp-

ligt att i lagtexten uppställa regler för kostnadsfördelningen. Av sådan anledning har emellertid beslutanderätten ansetts böra ankomma å Kungl. Maj:t i stället för länsstyrelserna.

Bestämmelserna i 3 § om länsstyrelsens ingripande för det fall att tingslag uppenbarligen åsidosätter sina skyldigheter ha, i anledning av erinringar i yttrandena, ansetts böra undergå vissa jämkningar. Ordet uppenbarligen har sålunda fått utgå, och vidare har ett förtydligande skett av stadgandet att länsstyrelsen äger förordna om vidtagandet av erforderlig åtgärd, om rättelse ej sker. I detta hänseende har föreskrivits att länsstyrelsen må på tingslagets bekostnad låta verkställa vad som försumrats. Att länsstyrelsen varken enligt ifrågavarande paragraf eller 2 § kan vara pliktig att utöva någon fortlöpande tillsyn över tingslagens åtgöranden torde vara uppenbart.

Den nu föreslagna lagen om bestridande av kostnaderna för domsagas kansli bör träda i kraft samtidigt med den nya organisationen av domsagoförvaltningen, eller således den 1 juli 1943. Såsom i promemorian anmärktes torde det kunna förutsättas, att tingslagen i god tid före ikraftträdandet fatta de beslut och vidtaga de anordningar rörande domarkanslierna som föranledas av de nya stadgandena.

Vad härefter angår förslaget angående ändringar i lagen om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende, har även detta förslag vunnit gillande i flertalet yttranden. Med anledning av att de föreslagna bestämmelserna endast avse huruvida tingslag skall erhålla ersättning av staden har Svea hovrätt erinrat, att undantagsvis fall kunde tänkas förekomma då en kompensation till stadens förmån vore påkallad. I några yttranden, däribland det som avgivits av svenska stadsförbundets styrelse, har hemställts att i lagen måtte givas uttryck åt den huvudregel som enligt ifrågavarande yttrandet borde gälla, eller att stad som förenas med domsaga icke skall vara skyldig utgiva ersättning till tingslag för andel i befintligt tingshus eller annan tingslagets egendom.

Det synes icke vara lämpligt att i lagen uppställa någon huvudregel för lösningen av de angivna ersättningsfrågorna. Såsom torde framgå av den lämnade redogörelsen kunna förhållandena vara mycket skiftande, och många omständigheter av olika slag kunna inverka på bedömandet. Av denna anledning har prövningen ansetts böra ankomma på Kungl. Maj:t, och det torde även framstå såsom mest tillfredsställande att Kungl. Maj:t härvid skall äga fritt avgöra ärendena efter vad som i det särskilda fallet finnes överensstämmande med rättvisa och billighet. Kungl. Maj:ts rätt att bestämma angående ersättningsfrågorna uttalas i förslagets 5 §, enligt vilken erforderliga bestämmelser skola meddelas rörande frågan huruvida och i vad mån staden skall utgiva ersättning till tingslag för andel i befintligt tingshus eller annan tingslagets egendom. Med hänsyn till de nämnda erinringarna i yttrandena har det funnits lämpligast att giva stadgandet en allmännare avfattning. Föremålet för Kungl. Maj:ts prövningsrätt har angivits skola vara stadens rättigheter och skyldigheter i förhållande till domsagans tingslag. Någon motsvarande

ändring har ej ansetts påkallad beträffande 3 §, vari allenast angives vad utredningen särskilt skall avse. Den föreslagna nya bestämmelsen i 3 § har intagits under punkt 7 i stället för punkt 8.

Den i förslaget intagna övergångsbestämmelsen för fall då förordnande redan meddelats om rådhusrätts upphörande har bibehållits. Då någon laglig möjlighet för närvarande icke torde föreligga att slita i sådant sammanhang uppkommen tvist om ersättning åt tingslaget, synes det vara erforderligt att Kungl. Maj:t tillerkännes rätt att bestämma härom.

Ikraftträdandet av ändringarna i lagen om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende har synts böra bestämmas till den 1 augusti 1942.»

Lagrådet har lämnat lagförslagen utan erinran.

Utskottet.

Det i förevarande proposition framlagda förslaget till lag om bestridande av kostnaderna för domsagas kansli har föranletts av den i propositionen nr 252 förordade omorganisationen av domsagoförvaltningen, vilken bland annat innebär att häradshövdingarnas sportler skola indragas och att i stället häradshövdingarna skola befrias från utgifter för domsagokanslierna. Enligt lagförslaget skola kanslikostnaderna fördelas mellan de tingshusbyggnadsskyldiga och statsverket. Utskottet har vid sin granskning av detta lagförslag icke funnit anledning till erinran mot detsamma.

Genom det i propositionen framlagda förslaget till ändringar i 1932 års lag om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende åsyftas att reglera frågan, huruvida och i vad mån stad vid dylik förening med domsaga skall vara skyldig att erlægga ersättning till tingslag för andel i befintligt tingshus eller annan tingslagets egendom. Avgörandet i ersättningsfrågan skall enligt lagförslaget i varje särskilt fall tillkomma Kungl. Maj:t. Mot vad sålunda föreslagits har utskottet icke något att erinra.

Regeln att Kungl. Maj:t skall äga bestämma i vad mån dylik ersättning bör utgå har emellertid i propositionen genom en övergångsbestämmelse till lagförslaget gjorts tillämplig även å det fall, att förordnande om rådhusrätts upphörande redan meddelats före lagens ikraftträdande. I den i ärendet väckta motionen, I: 276, påyrkas att detta stadgande måtte utgå, och såsom stöd härför anföres bland annat att den föreslagna övergångsbestämmelsen skulle strida mot principen att lagar ej finge givas retroaktiv giltighet. Det påpekas också i motionen att bestämmelsen endast avser ett enda fall.

Enligt vad utskottet inhämtat avser den föreslagna övergångsbestämmelsen ett ärende, i vilket förordnande om stads förening med domsaga redan meddelats, varefter fråga om skyldighet för staden att utgiva ersättning dragits under Kungl. Maj:ts prövning. Utskottet har funnit det betänkligt att göra de nya bestämmelserna tillämpliga å ett dylikt fall. Med hänsyn härtill tillstyrker utskottet att den ifrågavarande övergångsbestämmelsen utgår.

Ändringarna i 1932 års lag skola enligt propositionen träda i kraft den 1 augusti 1942. Med hänsyn till den framskridna tiden synes det lämpligt att dagen för ikraftträdandet framflyttas till den 1 september 1942.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte antaga följande i propositionen framlagda förslag till

L a g

om bestridande av kostnaderna för domsagas kansli.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Det åligger tingslag att bekosta erforderliga lokaler för domsagas kansli jämte möbler och andra dylika inventarier ävensom uppvärmning, belysning och städning av lokalerna. I kansliet eller i anslutning därtill skola finnas anordningar för brandsäker förvaring av fastighetsböcker, arkivalier och värdehandlingar.

Övriga kostnader för domsagas kansli, såsom för skrivmaskiner, skrivmaterialier och andra dylika förbrukningsartiklar, inbindning av domböcker och protokoll samt telefon, bestridas av statsverket.

2 §.

Består domsaga av två eller flera tingslag, skola, där ej särskilda skäl till annat föranleda, de kostnader som avses i 1 § första stycket gäldas av tingslagen gemensamt.

Kostnaderna skola mellan tingslagen fördelas efter de grunder varom tingslagen överenskomma. Kan överenskommelse icke träffas, äger Konungen meddela bestämmelser om fördelningen.

3 §.

Åsidosätter tingslag sina skyldigheter enligt denna lag, skall länsstyrelsen hos tingslaget göra framställning om rättelse. Vidtages ej erforderlig åtgärd, må länsstyrelsen på tingslagets bekostnad låta verkställa vad som försumrats.

4 §.

Över länsstyrelsens beslut i fråga som avses i denna lag må klagan föras hos Konungen i justitiedepartementet i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

5 §.

Närmare bestämmelser angående tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1943.

Konungen äger på ansökan bevilja tingslag anstånd med fullgörandet av den i 1 § avsedda skyldigheten att anordna brandsäker förvaring av fastighetsböcker, arkivalier och värdehandlingar.

B) att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda förslaget till lag angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 17 juni 1932 (nr 263) om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende — måtte med bifall till motionen I: 276 för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

L a g

angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 17 juni 1932 (nr 263) om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende.

Härigenom förordnas, att 3 och 5 §§ lagen den 17 juni 1932 om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

3 §.

Innan förordnande meddelas enligt 2 §, skall fullständig utredning företagas angående åtgärdens verkningar med avseende å rättsvården samt stadens förvaltning och ekonomi. Utredningen skall särskilt avse:

1. huruvida ändring — — — bör ordnas,
7. huruvida och i vad mån ersättning bör utgå till tingslag för andel i befintligt tingshus eller annan tingslagets egendom,
8. vilka utgifter kunna uppstå för staden genom förpliktelse att bidra till hållande av tingshus och genom inrättande av nya tjänster vid stadens förvaltning, samt
9. i vilken omfattning staden nödgas avstå från inkomst eller rättighet. Om utrednings — — — av Konungen.
Över utredningen — — — till Konungen.

5 §.

Vid förordnande om rådhusrätts upphörande skola tillika meddelas erforderliga bestämmelser med avseende å stadens rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten och tingslaget ävensom i övrigt meddelas de särskilda föreskrifter, till vilka stadens förening med domsaga må föranleda.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1942.

Denna lag träder i kraft den 1 september 1942.

Har före lagens ikraftträdande meddelats förordnande om rådhusrätts upphörande och har frågan huruvida och i vad mån staden skall utgiva ersättning till tingslag för andel i befintligt tingshus eller annan egendom icke genom avtal eller eljest reglerats, må Konungen därom meddela erforderliga bestämmelser, därest ansökan göres inom sex månader från lagens ikraftträdande.

Stockholm den 1 juli 1942.

På sammansatt stats- och första lagutskotts vägnar:

N. GÄRDE.

Närvarande: Se under utskottets utlåtande nr 3.
